

Prof. dr hab. inż. Nikodem Szlązak

Akademia Górniczo - Hutnicza
im. Stanisława Staszica w Krakowie
Wydział Górnictwa i Geoinżynierii
Katedra Inżynierii Środowiska
al. Mickiewicza 30, 30-059 Kraków
tel. +48(0)12 617-22-46, kom. 601 43 93 73
e-mail:szlazak@agh.edu.pl

Kraków 21.01.2021

Recenzja

rozprawy doktorskiej

mgr inż. Tomasza Konwerskiego

Wpływ obciążenia pracą fizyczną i mikroklimatu na funkcjonowanie izolujących aparatów ratowniczych

Wstęp

Recenzowana rozprawa doktorska mgr inż. *mgr inż. Tomasz Konwerskiego* dotyczy problematyki funkcjonowania izolujących aparatów ratowniczych podczas obciążenia pracą fizyczną ratowników w różnych warunkach klimatycznych w komorze klimatycznej.

Zakres pracy obejmuje:

- omówienie dotychczasowych badań związanych z obciążeniem ratowników wyposażonych w aparaty izolujące w różnych warunkach mikroklimatu,
- omówienie i przedstawienie założeń i planu badań w komorze klimatyzacyjnej,
- przeprowadzenie badań i analizy wyników badań.

Praca ma charakter eksperymentalny.

Praca zawiera 202 strony maszynopisu (w tym 84 rysunków, 47 tabel 13 zdjęć i 1 załącznik ujmujący wyniki badań parametrów fizycznych powietrza oddechowego w izolujących aparatach ratowniczych), złożona jest z dziesięciu rozdziałów oraz wykazu literatury zawierającego 69 pozycji. Rozprawa napisana jest zwięźle a jej redakcję, ujęcie materiału oraz szatę graficzną należy uznać jako zadawalającą.

Recenzja wykonana jest na podstawie uchwały Rady Naukowej Głównego Instytutu Górnictwa w Katowicach z dnia 08.12.2020r.

Treść i tytuł pracy

Rozdział pierwszy stanowi wprowadzenie do podjętej problematyki badawczej. W rozdziale drugim przeprowadzono przegląd statystyki niebezpiecznych zdarzeń i związane z nimi wypadki w latach 2013-2017 w kopalniach węgla kamiennego w Polsce. Przedstawiono także zestawienie przyczyn wypadków śmiertelnych ratowników podczas akcji w latach 1945 a 2017. Opisano również dwa wypadki zbiorowe zaistniałe w KWK „Niwka-Modrzejów” w 1998 r. oraz w KWK „Krupiński” w 2011 r., wskutek których podczas akcji śmierć ponieśli ratownicy.

Rozdział trzeci poświęcono analizie literatury dotyczącej problematyki ujętej w pracy. Opisano badania brytyjskie, niemieckie i polskie. Omówiono wyniki tych badań oraz zaznaczono, że do chwili obecnej nie przeprowadzono badań dotyczących wpływu obciążenia pracą fizyczną ratowników oraz mikroklimatu na funkcjonowanie izolujących aparatów ratowniczych stosowanych w ratownictwie górniczym.

W rozdziale czwartym zawarto cel i zakres pracy. Wyjaśniono specyfikę prowadzenia prac ratowniczych w górnictwie podziemnym. Na podstawie analizy zagadnień zawartych w rozdziałach drugim i trzecim oraz czwartym, wskazano istotny wpływ izolujących aparatów

oddechowych ratowniczych na bezpieczeństwo ratowników podczas akcji oraz uzasadniono temat pracy a także przedstawiono jej cel i zakres.

Celem pracy jest określenie wpływu obciążenia pracą fizyczną i mikroklimatu na funkcjonowanie izolujących aparatów ratowniczych, na podstawie zmierzonych parametrów fizycznych powietrza (gazu) oddechowego i analizy porównawczej wyników badań z udziałem ratowników górniczych obciążonych pracą fizyczną, wyposażonych w izolujące aparaty oddechowe ratownicze, w różnych warunkach klimatycznych. Jako cel naukowy pracy określono wpływ obciążenia pracą fizyczną i mikroklimatu na funkcjonowanie izolujących aparatów ratowniczych. Natomiast jako cel użytkowy przyjęto wyeliminowanie w przyszłości tragicznych wypadków związanych z udziałem ratowników górniczych w akcjach prowadzonych w kopalniach w trudnych warunkach mikroklimatu.

W pracy nie sformułowano tez realizacji zamieszczonych badań.

Rozdział piąty dotyczy badań. Zawarto w nim opis, założenia, kryteria i plan badań rzeczywistych z udziałem ratowników górniczych wyposażonych w izolujące aparaty ratownicze w komorze klimatycznej. Opisano także sposób doboru ratowników do badań.

W rozdziale szóstym omówiono sprzęt ratowniczy i wyposażenie badawcze. Omówiono szczegółowo izolujące aparaty oddechowe, ich znaczenie, konstrukcję i sposób funkcjonowania. Zawarto także informacje o komorze klimatycznej niezbędnej do wytworzenia założonych warunków klimatycznych oraz ergometrach rowerowych (stanowiskach wysiłkowych) do obciążenia ratowników określoną pracą fizyczną. Opisano także czujniki zastosowane do pomiaru temperatury i wilgotności względnej powietrza wdychanego przez ratowników z aparatów oraz powietrza wydychanego przez ratowników

Uzyskane wyniki badań zawarto w rozdziale siódmym, analizę wyników w rozdziale ósmym, natomiast w rozdziale dziewiątym przedstawiono podsumowanie wyników badań.

Wnioski końcowe zapisane w rozdziale dziesiątym kończą przedmiotową pracę.

Praca doktorska mieści się w dziedzinie nauk inżynieryjno-technicznych w inżynierii środowiska, górnictwo i energetyka.

Tytuł rozprawy doktorskiej nie jest precyzyjny. Wskazuje, że jakoby izolujące aparaty ratownicze były obciążone pracą fizyczną, pracą fizyczną jest obciążony ratownik.

Mimo tego zastrzeżenia stwierdzam, że tytuł pracy doktorskiej odpowiada jej treści.

Merytoryczna ocena pracy doktorskiej

Opiniowana praca doktorska dotyczy ważnego zagadnienia jakim jest badanie funkcjonowania izolujących aparatów ratowniczych stosowanych, w trakcie akcji ratowniczych w kopalniach podziemnych, w różnych warunkach mikroklimatu i obciążenia ratowników. Badania przeprowadzono z udziałem ratowników górniczych wyposażonych w wybrane aparaty oddechowe, obciążonych założoną pracą fizyczną, w zaplanowanych warunkach mikroklimatycznych w komorze klimatycznej. W trakcie badań zarejestrowano wyniki pomiarów parametrów fizycznych powietrza oddechowego na podstawie których wyznaczono wpływ obciążenia pracą fizyczną i mikroklimatu na funkcjonowanie aparatów oddechowych użytkowanych przez ratowników górniczych.

Na potrzeby realizacji badań opracowano plan badań. Ratownicy wytypowani do udziału w badaniach w komorze klimatycznej, przeszli uprzednio odpowiednie badania medyczne potwierdzające ich zdolność do udziału w planowanych badaniach. Badania były przeprowadzone w komorze klimatycznej Laboratorium Badania i Opiniowania Sprzętu CSRG S.A. w Bytomiu. W każdym cyklu badań udział brało 6 ratowników górniczych. Badania ratowników były prowadzone jednocześnie na trzech ergometrach rowerowych umieszczonych w komorze.

Podczas badań ratownicy byli wyposażeni kolejno w trzy rodzaje izolujących aparatów oddechowych ratowniczych:

- W-70 - izolujący aparat ratowniczy, aparat regeneracyjny z tlenem sprężonym z podciśnieniowym zamkniętym układem oddechowym. Aparaty w trakcie badań były wyposażone w urządzenia SAT-2M, służące do schładzania powietrza wdychanego przez ratowników z aparatów.
- PSS BG4 Plus - izolujący aparat ratowniczy, aparat regeneracyjny z tlenem sprężonym z nadciśnieniowym zamkniętym układem oddechowym. Aparaty w trakcie badań miały wypełnione lodem schładzacz powietrza wdychanego przez ratowników.
- PSS 7000P – aparaty powietrzne butlowe ze sprężonym powietrzem w dwóch butlach kompozytowych z otwartym, nadciśnieniowym układem oddechowym.

Kryterium wyboru wymienionych typów aparatów ratowniczych wynikało z faktu, że aparaty te są aktualnie stosowanymi aparatami przez służby ratownicze kopalń węgla kamiennego oraz jednostkę ratownictwa górniczego CSRG S.A.

Aparaty oddechowe podlegały badaniom w warunkach zmiennej wentylacji i ciepła wynoszonego z płuc używających je ratowników tzn. zmiennym objętościowym natężeniem przepływu powietrza oddechowego (gazu oddechowego) o różnej temperaturze i wilgotności względnej oraz zawartości dwutlenku węgla podczas obciążenia pracą i dobranym mikroklimatem ratowników.

Badania zrealizowano w trzech założonych mikroklimatach. Pierwszy to mikroklimat neutralny a pozostałe dwa to mikroklimaty ciepłe wynikające z warunków występujących najczęściej podczas przeciwpożarowych akcji ratowniczych:

- temperatura termometru suchego 23°C, wilgotność względna 50%,
- temperatura termometru suchego 32°C, wilgotność względna 85%,
- temperatura termometru suchego 38°C, wilgotność względna 85%.

Założono trzy poziomy obciążenia ratowników pracą fizyczną (wysiłkiem fizycznym) i odpowiadającym im wydatkom energetycznym: 25% P_{max} (obciążenia maksymalnego ratowników), następnie 50% P_{max} oraz bez obciążenia. Czas badań maksymalnie mógł wynosić 120 minut. W tym czasie obciążenie pracą fizyczną miało charakter cykliczny, tzn. w każdym z poziomów obciążenia była nieprzerwana praca, trwająca 5 minut, następnie 5-cio minutowy odpoczynek. Badania z obciążeniem rozpoczynały się od cyklu odpoczynku. Wartość obciążenia pracą fizyczną została ustalona indywidualnie dla każdego z ratowników, w oparciu o wartość wskaźnika VO_{2max} . Ratownicy uczestniczący w badaniach zostali poddani obciążeniu pracą fizyczną przy pomocy ergometru rowerowego. Obciążenie pracą fizyczną i odpowiadający mu wydatek energetyczny miał w czasie badania charakter stały.

Wyniki badań zostały opracowane przy pomocy metod statystycznych. Dla każdej serii badań wykorzystano dwa testy nieparametryczne (test Kruskala-Wallisa i test mediany). Przeprowadzone badania pozwoliły na stwierdzenie, że parametry pracy izolujących aparatów ratowniczych: W-70, PSS BG 4 Plus i PSS 7000P różniły się między sobą z powodu zwiększenia obciążenia pracą fizyczną ratowników i zmianą mikroklimatu.

Zwiększenie obciążenia pracą fizyczną ratowników górniczych miało pozytywny wpływ na funkcjonowanie izolujących aparatów ratowniczych W-70, ponieważ spowodowało obniżenie temperatury powietrza wdychanego przez ratowników z aparatów w rozpatrywanych mikroklimatach oraz obniżenie temperatury powietrza wydychanego przez ratowników do aparatów w mikroklimatach ciepłych. Natomiast zwiększenie obciążenia pracą fizyczną ratowników górniczych miało pozytywny wpływ na funkcjonowanie izolujących aparatów ratowniczych PSS BG 4 Plus, ponieważ następowało obniżenie temperatury powietrza wdychanego przez ratowników z aparatów w trudnych warunkach mikroklimatu (średnim i naj-

wyższym) oraz obniżenia temperatury powietrza wydychanego w mikroklimacie najwyższym. Wzrost obciążenia wpłynął z kolei negatywnie na aparaty w mikroklimacie najniższym, ponieważ spowodował podwyższenie temperatury powietrza wdychanego i wydychanego.

Zwiększenie obciążenia pracą fizyczną ratowników górniczych miało pozytywny wpływ na funkcjonowanie izolujących aparatów powietrznych butlowych PSS 7000P, ponieważ spowodowało obniżenie temperatury powietrza wdychanego i powietrza wydychanego w mikroklimatach najniższym i średnim. W mikroklimacie najcieplejszym natomiast, temperatury były podobne.

Wzrost mikroklimatu miał negatywny wpływ na funkcjonowanie aparatów W-70, PSS BG 4 Plus i PSS 7000P, ponieważ powodował najczęściej znaczne podwyższenie temperatury powietrza wdychanego i wydychanego.

Praca doktorska poszerza wiedzę w zakresie doboru aparatów izolujących do wykorzystania w trakcie prowadzonych akcji ratowniczych. Uzasadniona wydaje się być również konieczność prowadzenia dalszych badań w celu właściwego zachowania się aparatów izolujących w różnych warunkach klimatycznych podczas prowadzenia akcji ratowniczych.

Uwagi krytyczne

Przy czytaniu nasunęły mi się następujące uwagi mające charakter dyskusyjny lub krytyczny.

Doktorant analizuje w pracy:

- zmiany temperatury i wilgotności względnej powietrza wdychanego przez ratowników z aparatów,
- temperatury i wilgotności względnej powietrza wydychanego przez ratowników do aparatów.

Wydaje mi się, że dla porównania zachowania aparatów izolujących wskazane byłoby przeprowadzenie bilansu ciepła i wilgoci w procesie oddychania przy użyciu konkretnego aparatu izolującego. Ocena zmian parametrów powietrza przeprowadzona przez doktoranta, według mnie, jest niekompletna przy ocenie aparatów izolujących.

Doktorant nie przedstawił w pracy tezy, którą zamierzał udowodnić na etapie podejmowania się tej problematyki.

Niezależnie od powyższych uwag w pracy występuje szereg błędów drukarskich i niezbyt precyzyjnie przeprowadzona korekta tekstu.

Reasumując stwierdzam, że przytoczone uwagi nie wpływają w sposób istotny na poglądy i wywody przedstawione w pracy przez doktoranta.

Wniosek końcowy

Praca przedstawiona mi do recenzji zawiera oryginalne rozwiązanie problemu i wskazuje, że doktorant jest przygotowany do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Stwierdzam, że praca doktorska *mgr inż. Tomasza Konwerskiego pt.: Wpływ obciążenia pracą fizyczną i mikroklimatu na funkcjonowanie izolujących aparatów ratowniczych* spełnia warunki określone obowiązującą ustawą o stopniach naukowych i tytule naukowym (Ustawa z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki w związku z art. 179 ust.2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę- Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce). W związku z powyższym proponuję Radzie Naukowej Głównego Instytutu Górniczego w Katowicach przyjęcie recenzowanej pracy i dopuszczenie jej do publicznej obrony.